

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Skinnari, Kristiina

Title: Pojat pelaa ja nauraa, tytöt lukee ja vaikenee? – Oppilaiden sukupuoleen liittyviä stereotyyppioita peruskoulun englannin opetuksessa

Year: 2013

Version:

Please cite the original version:

Skinnari, K. (10.5.2013). Pojat pelaa ja nauraa, tytöt lukee ja vaikenee? – Oppilaiden sukupuoleen liittyviä stereotyyppioita peruskoulun englannin opetuksessa. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta* : Kielikoulutuspolitiikan verkoston verkkolehti (Toukokuu). Retrieved from <http://www.kieliverkosto.fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-toukokuu-2013>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Pojat pelaa ja nauraa, tytöt lukee ja vaikenee? – Oppilaiden sukupuoleen liittyviä stereotyyppioita peruskoulun englannin opetuksessa

Kristiina Skinnari

Kielten opiskelua on pidetty tyttöjen juttuna kun taas poikien kielitaidosta on kannettu huolta. Englannin kielen osaamisessa lukiolaispojat kuitenkin päihittävät tytöt: Olli Uuskosken (2011) pro gradu -tutkimuksessa suomalaisten poikien hyvää englannin kielen taitoa on selitetty jo varhain aloitetulla tietokonepelien pelaamisella. Sekä alakoululaiset tytöt että pojat oppivat englantia vapaa-ajan kielenkäyttötilanteissa. Miten oppilaiden sukupuoliroolit näkyvät alakoulun englannin tunneilla? Onko tyttöjen ja poikien kielenoppimiskokemuksissa eroa? Tässä artikkelissa tarkastelen sukupuoliroolien esiintymistä peruskoulun viides- ja kuudesluokkalaisten englannin opetuksessa kielenoppijaidentiteettejä käsittelevän etnografisen väitöstutkimukseni pohjalta (Skinnari 2012). Tutkimustani varten olen kerännyt aineistoa havainnoimalla luokkahuonevuorovaikutusta, haastattelemalla oppilaita, nauhoittamalla oppilaiden ryhmäkeskusteluja sekä kyselyjen ja oppilaiden piirrosten avulla.

Naurun kohteeksi joutuminen pelottaa oppilaita

Viidennen ja kuudennen luokan oppilaiden kielenoppijaidentiteettejä englannin opetuksessa tarkastelevassa tutkimuksessani (Skinnari 2012) sukupuolet asettuivat toistuvasti vastakkain oppilaiden englannin tuntien kokemuksissa. Viidennen ja kuudennen luokan pojat kuvasivat itsensä tyttöjä useammin hyväksi englannin oppijoiksi huolimatta siitä, millainen heidän englannin arvosanansa oli. Tämä saattoi johtua poikien paremmasta itsetunnosta, mutta myös siitä, millaisia kulttuurisia tapoja pojilla ja tytöillä on kuvata itseään. Ujous ja hiljaisuus ovat yksilönäkökulmasta yhtä hyvin poikien kuin tyttöjenkin piirteitä, mutta pojat kertoivat erittäin harvoin englannin opiskeluun liittyvästä jännittämisestä ja peloista. Kuudesluokkalainen poika kirjoitti, että häntä *hermostuttaa* joskus englannin tunneilla ja toinen poika kertoi, ettei osallistu aktiivisesti englannin tunneilla, koska *ei riitä pokka*. Tytöt toivat paljon useammin avoimesti esille englannin puhumisen pelon, joka liittyi ääntämisen vaikeuteen tai väärin vastaamiseen. Jännittämisestä ja epäonnistumisesta kertominen voi olla tytöille kulttuurisesti hyväksytympää kuin pojille.

Stereotyyppisiä sukupuolirooleja kärjistäen englannin tunneilla pojat nauroivat ja tytöt vaikenivat. Erityisesti tytöt pelkäsivät poikien naurua. Tyttöjen hiljaisuus oppitunneilla saattaa olla toisaalta valittu strategia, josta on heille etua, koska hiljaisia oppilaita sanktioidaan vähemmän häiritsemisestä kuin rohkeammin osallistuvia, minkä Devine (2003) on myös tutkimuksessaan havainnut. Vaikka näyttäisi siltä,

että tytöt jännittävät englannin tunneilla poikia enemmän, Pihko (2007, 89) huomauttaa, että kielijännitystä on tarkasteltava yleisemmin kuin vain tyttöjen ongelmana.

Kaksi kuudesluokkalaista poikaa kertoi haastattelussa, että tyttöjä on mukava naurattaa, mutta tytöt kieltäytyvät yhteistyöstä sekaryhmissä, koska he pelkäävät poikia. Tässä yhteydessä sukupuoli tuotiin esille yleisenä oppilaan toimintaa selittävänä kategoriana: pojat eivät täsmentäneet *ketkä* tytöt pelkäävät *keitä* poikia. Eräät kuudennen luokan pojat kertoivat nauravansa englannin tunneilla, koska siellä oli niin hauskaa kavereiden kanssa. Tutkimuskontekstissa näiden poikien nauru oli pienen joukon keskinäistä ryhmähenkeä ylläpitävää ja toisia oppilaita pois sulkevaa ja häiritsevää. Ryhmässä oli myös poikia, jotka kertoivat pysyttelevänsä hiljaa, koska toisten pelleily ärsytti heitä. *Mölypojat* oli todellisuudessa vain pieni, mutta kuuluva joukko. Samalla tavalla leimaava rooli oli *hiljaiset tytöt*, joita oppilaat kuvasivat haastatteluissa yhtenäisenä joukkona, esimerkiksi *siskoksina*. Hiljaisten poikien tai häiritsevien tyttöjen ryhmäidentiteettiä oppilaat eivät tuoneet esille, vaikka luokkahavaintojen perusteella sellaisiakin oppilaita oli. Sukupuolistereotyyppinen käytös oli kuitenkin vain osa laajemmasta ryhmädynamiikasta, joka vaikutti opetusryhmien vuorovaikutukseen ja rakentui siinä. Ryhmän ilmapiiri monimuotoisessa kokonaisuudessaan vaikutti sukupuolten väliseen yhteistyöhön ja siihen, kuka tunneilla puhui ja ketä kuunneltiin. Luokkahavainnointien perusteella joissain ryhmissä äänessä olivat enimmäkseen pojat, toisissa tytöt.

Englannin osaamista pidetään tärkeänä sukupuolesta riippumatta

Oppilaiden englannin oppimiseen, opiskeluun ja osaamiseen liittämät merkitykset olivat tutkimuksessani hyvin samanlaisia niin tytöillä kuin pojillakin. Matkailu, hauskuus, tuleva työ ja opiskelu olivat oppilaiden mielestä syytä opiskella englantia, jonka osaaminen koettiin yleisesti mielekkääksi. Niin tytöissä kuin pojissakin oli hiljaisia vastustajia, oppilaita jotka eivät pitäneet englantia itselleen tärkeänä tai eivät pitäneet sen opiskelusta. Oppilaat saattoivat sukupuolesta riippumatta vetäytyä englannin tuntien toiminnasta joko kiinnostuksen puutteesta tai koska heitä ei huolitettu muiden joukkoon. Oppilaita, joilla oli oppimisen vaikeuksia englannissa, ei tunneilla jätetty yksin tai leimattu näkyvästi. Kuudesluokkalainen tyttö totesikin, että pojat häiritsevät, mutta *tytöt auttaa aina*. Sukupuolten keskinäinen solidaarisuus ei kuitenkaan ollut itsestään selvää, sillä joissakin ryhmissä tyttöjen välillä oli vertailua, kilpailua ja kateutta, joka liittyi englannin opiskelussa menestymiseen. Tytöt vertasivat menestymistään nimenomaan toisiin tyttöihin. Menestymiseen liittyvä vertailu oli usein hienovaraista ja piilotettua toisin kuin sukupuoleen liittyvä vertailu, joka oli yleistävää ja nousi joissakin ryhmissä helposti pinnalle. Arvosanoja vertailtiin usein kavereiden kesken, mutta luokassa saatettiin esittää loukkaavia sukupuoleen liittyviä kommentteja julkisestikin, kuten esimerkiksi poikaryhmässä buuata tietokilpailun voittaneelle tyttöryhmälle.

Englanti on useille koululaisille vapaa-ajan käyttökieli

Oppilaat kertoivat tutkimuksessa myös vapaa-ajan englannin käytöstään ja oppimisestaan. Kyselyaineiston perusteella näytti siltä, että tytöt oppivat englantia vapaa-ajallaan pääasiassa musiikkia kuuntelemalla ja televisiota katselemalla. Pojilla tärkein oppimisen lähde oli internet ja erityisesti englanninkieliset tietokonepelit. Haastatteluissa tuli kuitenkin esille, että myös jotkut tytöt käyttivät internetiä pelaamiseen ja yhteydenpitoon monipuolisesti. Pelaamisen, sukupuolen ja englannin osaamisen välillä ei ollut tässä joukossa yksinkertaista kytköstä, sillä pelaamisestaan kertoivat monenlaiset tytöt sekä pojat – eivät vain ne, jotka menestyivät koulun englannin opetuksessa. Sekä tytöt että pojat kuuntelivat englanninkielistä musiikkia. Soittaminen tai laulaminen englanniksi omissa bändeissä yhdisti joitakin tyttöjä ja poikia, jotka työskentelivät mielellään yhdessä myös koulun englannin tunneilla.

Aineistoni on kerätty pääasiassa vuosina 2007–2008, minkä jälkeen internetin käyttö on laajentunut ja ohjelmat ja pelit lisääntyneet ja monipuolistuneet. Yhä enemmän on myös tytöille suunnattuja pelejä.

Englannin kielen uusimpien oppikirjasarjojen verkkomateriaalit ovat huomattavasti yleistyneet, mutta ei ole tutkimustietoa siitä, miten keskeisessä osassa verkkotyöskentely on koulun englannin tunneilla. Internetin käytön laajentuminen koulun englannin opetuksessa voisi tasa-arvoistaa sukupuolten välillä todettua ”pelikuilua” ja tukea sellaisten oppilaiden englannin oppimista, jotka eivät harrasta pelaamista vapaa-ajallaan.

Sukupuolierot korostuvat viidennellä ja kuudennella luokalla

Tutkimukseeni osallistuneet viidennen ja kuudennen luokan oppilaat olivat ikävaiheessa, jossa sukupuolierot saattoivat nousta pinnalle, koska sukupuoli-identiteetti oli vahvasti muotoutumassa murrosiän kynnyksellä. Tämä ei koskenut vain englannin tunteja. Esimerkiksi liikuntatunneilla ja käsitöissä ryhmät jaettiin tai oppilaat valitsivat ryhmänsä yleensä sukupuolen perusteella. Oppilaat hakeutuivat myös sekaryhmissä useimmiten omaa sukupuolta olevien luokkatovereiden seuraan esimerkiksi valitessaan istumapaikkoja, minkä Laine (1997, 60) on jo yli 15 vuotta sitten havainnut myös tutkimuksessaan yläkoulun oppilaista. Opettajat ohjasivat tyttöjä ja poikia yhteistyöhön muun muassa istumapaikkojen ja ryhmäjakoavien avulla. Joissakin tilanteissa tyttöjen ja poikien lähekkäin istuminen ei lisännyt yhteistyötä, jos toisen sukupuolen edustajat koettiin vastenmielisiksi tai uhkaaviksi. Silloin esille nousivat kärjistetyksi juuri sukupuolierot, kun oppilaat leimasivat toisiaan esimerkiksi *valittaviksi pojiksi* tai *ärsyttäväksi tytöiksi*. Henkilökemiat eivät kuitenkaan selittyneet yksinomaan sukupuolen perusteella. Vaikka eräässä sukupuolten välisessä konfliktitilanteessa tuottuneet tytöt ensin leimasivat kaikki luokkansa pojat valittajiksi, he kuitenkin pehmensivät lausumaansa hetken päästä ja kertoivat, että aivan kaikki pojat eivät valita. Valittamisella he tarkoittivat äänekkästä puuttumista tyttöjen asioihin.

Jotkut tytöt toivoivat englannin tuntien ryhmäjakoja sukupuolen mukaan, jotta tytötkin uskaltaisivat puhua. Kuudesluokkalainen tyttö kirjoitti avoimeen tutkimuspäiväkirjaan pelkästään tytöille pidetyn englannin kielen tunnin jälkeen:

Oli tavallinen tunti, mut silti kivaa kun ei ollu poikia (Ne on pelottavia: Iiriksen huom.) (vitsillä)

Kommenttia oli pehmenetty huumoriin vedoten, mutta tunnilla tyttöjen keskinäinen tunnelma oli vapautuneempi kuin ryhmässä yleensä ja myös ”hiljaiset tytöt” riehaantuivat. Voi myös ajatella, että kuudesluokkalaisten tunnistavat sukupuoliroolin vastakkainasettelun ja ironisoivat sitä. Kuudesluokkalaisten keskuudessa oli joissain ryhmissä jo havaittavissa sukupuolten lähentymistä, kun vastakkainen sukupuoli alkoi uudella tavalla kiinnostaa. Englannin tuntien vuorovaikutuksessa sukupuoli-erot nousevat todennäköisesti esille siitä syystä, että kielen opiskelu perustuu vahvasti kommunikointiin, yhteistyöhön sekä ääneen puhumisen vaatimukseen. Vieraan kielen puhuminen vaatii yksittäisiltä oppilailta rohkeutta, ryhmiltä suvaitsevaisuutta ja toimivuutta ja opettajalta panostusta yhteishengen luomiseen ja konfliktitilanteiden ratkaisuun.

Tytöt vastaan pojat?

Sukupuoli jakaa ihmiset kategorisesti kahteen luokkaan, se on perustavanlaatuisen identiteetteihin liittyvä kulttuurinen konstruktio. Tästä voi koulututkimuksissa seurata tarpeetontakin vastakkainasettelua tyttöjen ja poikien välille. Tutkimuksessani poikien ja tyttöjen vastakkainasettelua ei voinut välttää, koska se tuli esille toistuvasti kyselyissä ja haastatteluisissa tutkimukseen osallistuneiden oppilaiden kokemuksina sekä luokkahavaintoina. Oppilaiden sukupuolelta ei voinut siten sulkea silmiä, vaikka opettajana ja tutkijana yritin olla liioittelematta sukupuolten eroja. Tulosten analysointi sukupuolen kautta on kuitenkin tehtävä varauksella. Sukupuoli ei aina ole ilmiöitä selittävä tekijä ja lisäksi huomioon on otettava se, miten sukupuolta rakennetaan koulun käytänteissä yleisesti sekä tilannekohtaisesti. Yleistäminen sukupuolen

perusteella voi siis johtaa harhaan, sillä yksilöllisten oppilaiden kokemuksia ei voi ymmärtää vain tyttönä tai poikana olemisen kautta. Paitsi tutkimuksessa myös käytännön opetustyössä voisi pyrkiä välttämään stereotyyppisiin sukupuolikäsityksiin liittyviä ratkaisuja. Sen sijaan, että pyrittäisiin yksinkertaisiin ratkaisuihin esimerkiksi tekemällä sukupuoleen perustuvia ryhmäjakoja, tulisi mielestäni harjoitella toisinaan kovin vaikeaa sukupuolten tasa-arvoista rinnakkaiseloä sekaryhmissä, mutta kiinnittää huomiota myös kielen oppitunneilla suvaitsevaan ilmapiiriin sekä erilaisten oppilaiden mahdollisuuksiin toimia ja tuoda osaamistaan esille opetusryhmissään.

Kirjoittaja työskentelee tutkijatohtorina Soveltavan kielentutkimuksen keskuksessa Jyväskylän yliopistossa.

Lähteet

Devine, D. 2003. Children, power and schooling. How childhood is structured in the primary school. Stoke on Trent: Trentham books.

Laine, K. 1997. Ameba pulpetissa. Koulun arkikulttuurin jännitteitä. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden, valtio-opin ja filosofian julkaisuja 13.

Pihko, M. – K. 2007. Minä, koulu ja englantia. Vertaileva tutkimus englanninkielisen sisällönopetuksen ja perinteisen englannin opetuksen affektiivisista tuloksista. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Tutkimuksia 85.

Skinnari, K. 2012. “Tässä ryhmässä olen aika hyvä” Ekologinen näkökulma kielenoppijaidentiteetteihin peruskoulun viidennen ja kuudennen luokan englannin opetuksessa. Jyväskylä Studies in Humanities 188.

Uuskoski, O. 2011. Playing video games: A waste of time...or not? Exploring the connection between playing video games and English grades. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. Saatavana osoitteessa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201207066181>. Noudettu 19.2.2013.